

provided the development of an appropriate system of strategic management. The main goals of this system has been outlined. It has been determined that the system of strategic management of small business development involves the implementation of strategic measures at the national, regional and municipal levels, each of which determines the list of economic and administrative instruments that will contribute to the effectiveness of state regulation of small business.

The basic requirements for the functioning of the system of strategic management of innovation and investment development of small businesses have been developed. The conformity to these criterias will increase the effectiveness of strategic management. The list of tasks to be implemented in the process of functioning of the strategic management system has been determined. It has been established that the process of strategic management of innovation and investment development will be effective on the monitoring basis. It would establish the program measures for support of small business by public authorities and the formation of an effective feedback system between business and government at all levels.

Key words: *business, strategic business management, innovations, investments, enterprise, investment activity, national economy, business psychology, investment strategy, forms of management, crisis, state regulation, strategic management, national economic system, small business, innovative economy, regional economy.*

УДК 338.512

DOI 10.31395/2415-8240-2021-99-2-69-81

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Л. А. ПАРХОМЕНКО, кандидат економічних наук

О. В. ЗАГОРОДНЮК, кандидат економічних наук

Л. В. ДЛУГОБОРСЬКА, викладач

Уманський національний університет садівництва

У статті на основі семантичного аналізу (терміни «витрати», «менеджмент», «управління витратами», «підприємство», «управління витратами на підприємстві», «метод») і визначення місця методів управління витратами в системі управління витратами на підприємстві визначається суть таких методів управління. Наведено хронологію розробки методів управління витратами на підприємстві та наведено їх характеристики. Окремо розроблено та запропоновано класифікацію методів управління витратами суб'єктів господарювання.

Ключові слова: *витрати, класифікація, метод управління витратами, підприємство, управління витратами.*

Постановка проблеми. Криза національної економіки, яка охопила період у дванадцять років, суттєво змінила підходи вітчизняних підприємців до управління. Проблеми з продажами, збиткова діяльність вимагали зосередження уваги на антикризовому управлінні (антикризовому фінансовому

управлінні), боротьбі з втратами, підтримці стабільного рівня прибутку, що було досягнуто в першу чергу за рахунок управління витратами.

Таким чином, управління витратами та складові такого управління (побудова систем управління, використання відповідних методів) є основою для ефективного здійснення фінансово-господарської діяльності українських підприємств на ринках товарів (робіт, послуг).

Ключовим елементом управління витратами на сучасних вітчизняних підприємствах є методи такого управління, які стали об'єктом пильної уваги і вивчення вчених, а також економістів-практиків. Використання правильно підібраних методів управління витратами є запорукою успіху та підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання як на українському ринку, так і на зовнішніх ринках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз публікацій вчених дозволив виявити три великі групи наукових розробок в області відбору і застосування методів управління витратами на підприємствах.

Перша група наукових робіт стосується безпосередньо управління витратами, і в рамках вивчення цієї проблеми розкривається суть одного або декількох методів управління цією економічною категорією на сучасних підприємствах. До розробки цієї групи увійшли роботи І. Пустова [14], А. Живець [8], Г. Козаченко [10], К. Ніді та Т. Рибачука-Ярової [15], Г. Фанделя та ін. Друга група наукових робіт розглядає проблеми побудови ефективних систем управління витратами на підприємствах. Методи управління витратами в цій групі наукових розробок розглядаються як складові запропонованих систем управління. Можна відзначити наступних вчених, які проводили дослідження в цій науковій галузі: І. Андрющенко [2], Ю. Великий [3], М. Жовніров, О. Коваленко [9], С. Осьмак, І. Якушик та інші. Третя група наукових досліджень спрямована на вивчення безпосередньо методів управління витратами, визначення їх місця в системі управління підприємством, а також їх позитивних і негативних сторін. До цієї групи увійшли роботи: І. Алферова, Н. Голуба [5], О. Грицяя [6], І. Король, Г. Ростовської [16], К. Чічуліної [17], О. Шевчук [18], Т. Шутько [20] та ін. Однак, віддаючи належне науковим розробкам вищевказаних та інших зарубіжних, а також вітчизняних вчених, відзначимо недоліки і прогалини у визначенні сутності, характеристик і класифікації методів управління витратами на сучасних підприємствах.

Мета статті – на основі критичної оцінки наукових розробок в області управління витратами визначити суть, охарактеризувати і розробити класифікацію методів управління витратами на підприємстві.

Методика досліджень. Теоретико-методологічною основою проведеного дослідження були праці вітчизняних і зарубіжних науковців, провідних вчених та практиків у сфері управління витратами на підприємстві. В процесі дослідження використовувались загальнотеоретичні методи. При дослідженні теоретичних аспектів в сфері управління витратами використано системний метод. При дослідженні найпопулярніших методів управління затратами та їх

хронології розвитку використано метод аналізу. За допомогою абстрактно-логічного методу – обґрунтовано і викладено висновки та пропозиції стосовно удосконалення методів управління витратами на підприємствах України.

Результати досліджень. Ефективна фінансово-господарська діяльність сучасних підприємств базується на досягненні та підтримці високої конкурентоспроможності як самих суб'єктів господарювання, так і їх продукції, що, в свою чергу, базується на досягненні максимального задоволення споживачів від процесу споживання відповідної продукції, виробленої цим підприємством. Саме висока конкурентоспроможність є запорукою прибуткової роботи суб'єкта господарювання. З іншого боку, підприємство не може бути конкурентоспроможним і прибутковим без належного управління власними витратами, що базується на виборі і застосуванні у фінансово-господарській діяльності відповідних методів управління цією складовою економіки суб'єкта господарювання.

Критичне дослідження ряду наукових джерел [5, 6, 10, 15] показало ключову роль методів управління витратами в управлінні витратами і побудові єдиної системи управління на підприємстві. Відзначимо недостатнє вивчення сутності терміну «метод управління витратами на підприємстві» в сучасній економічній літературі.

Основними елементами поняття «метод управління витратами на підприємстві» є терміни «витрати» і «менеджмент». Оцінка наукових розробок вітчизняних і зарубіжних вчених [3, 4, 9, 23, 24] з проблем визначення терміну «витрати» виявила дискусію, яка пов'язана з термінами «витрати», «затрати» і «видатки». Підтримуємо думку О. Шевчука, який вказав, що в напрацюваннях зарубіжних вчених ці терміни ідентичні і характеризують грошові витрати підприємств, підприємців, приватних виробників та інших суб'єктів господарювання на виробництво, оборот і реалізацію продукції [18, с. 82].

Термін «менеджмент» є об'єктом вивчення багатьох вчених. Критична оцінка розвитку подій з питань управління [1, 12, 19] також виявила наукову дискусію про визначення сутності, а також про ідентичність термінів «менеджмент» і «управління». Виходячи з досліджень Н. М. Яркіна, можна відзначити, що в сучасній науковій літературі немає чіткої межі між поняттями «менеджмент» і «управління», хоча більшість вчених вважають їх не тотожними [22, с. 133]. Отже, будемо вважати, що управління – це процес цілеспрямованого впливу відповідних суб'єктів (органів державної влади, органів місцевого самоврядування, власників, управління бізнес-структурами тощо) на об'єкт(и) управління для підвищення ефективності їх функціонування.

Виходячи з наведених вище визначень термінів «витрати» і «управління», ми сформуємо визначення терміну «управління витратами»: управління витратами – це процес цілеспрямованого впливу відповідних суб'єктів господарювання (органів державної влади, органів місцевого самоврядування, власників, управління бізнес-структурами і т. д.) на витрати, пов'язані з виробництвом, обігом і реалізацією продукції для підвищення ефективності функціонування суб'єктів господарювання.

Найголовніше для сучасної економіки – це управління витратами на підприємстві. Для визначення терміну «управління витратами на підприємстві» визначимо суть поняття «підприємство» (рис. 1).

Рис. 1. Місце методів витратами в системі управління витратами підприємства

Джерело: складено авторами на основі [2, 9, 20]

Вивчення наукових розробок з проблем ідентифікації підприємств як основних елементів ринкової економіки показало, що в сучасній вітчизняній науковій літературі існує кілька різних термінів, що характеризують термін «підприємство»: «підприємство», «фірма», «компанія», «корпорація», «бізнес», «суб'єкт господарювання» [11, 13]. Ми згодні з твердженням А. Ю. Кретової про те, що в основному така різноманітність в тлумаченні терміну «підприємство» пов'язана з запозиченнями з зарубіжних наукових джерел [11, с. 82]. В рамках дослідження ми будемо спиратися на визначення терміну, який наведено в Господарському кодексі України (стаття 2), а саме: «Підприємство є суб'єктом і організаційною формою управління» [7].

Виходячи з вищесказаного, можна дати наступне визначення: управління витратами на підприємстві – це процес цілеспрямованого впливу відповідних суб'єктів (органів державної влади, органів місцевого самоврядування,

власників, керівництва, працівників підприємства) на витрати підприємств, пов'язані з виробництвом, оборотом і реалізацією продукції, для підвищення ефективності їх функціонування (отримання прибутку).

Метод буде розумітися як спосіб досягнення мети, вирішення конкретної проблеми, сукупність прийомів або операцій практичних або теоретичних знань реальності [21]. Тоді методом управління витратами на підприємстві є сукупність специфічних методів цілеспрямованого впливу відповідних суб'єктів (керівництва, працівників підприємства) на витрати підприємств, пов'язані з виробництвом, обігом і реалізацією продукції, підвищення ефективності їх функціонування (отримання прибутку). Вивчення сутності методів управління витратами повинно включати визначення їх місця в системі управління витратами на підприємстві. На рис. 1 показано місце методів управління витратами в системі управління витратами на сучасному підприємстві.

Система управління підприємством формується під впливом факторів зовнішнього і внутрішнього середовища. При цьому одним з елементів даної системи є система управління витратами, в основі якої базується об'єкт, предмет, функції і призначення управління витратами. Мета управління витратами визначає відповідні завдання, на підставі яких вибирається метод або методи управління витратами на підприємстві. Методи управління витратами визначають інструменти, економічні процеси та організаційну структуру управління витратами на предмет підприємницької діяльності.

Надалі управління витратами реалізується на практиці. При цьому на підприємстві здійснюється моніторинг і контроль за практичною реалізацією такого управління. На основі рис. 1, методи управління витратами займають ключове місце в системі управління витратами і активно впливають на функціонування системи управління в практиці фінансово-господарської діяльності підприємств.

Практика управління витратами призвела до появи великої кількості відповідних методів управління. Використовуючи наукові досягнення О. Шевчука, ми покажемо на рис. 2 хронологія розвитку методів управління витратами на підприємстві. На основі наукових розробок вітчизняних вчених [8, 14–17] наведемо короткий опис методів управління витратами, які використовуються на сучасних підприємствах.

Стандарт-кост – розрахунок нормативної вартості, виявлення відхилень від норми і причин таких відхилень. Позитивні сторони – розрахунки засновані на фінансовій (бухгалтерській звітності). Негативними сторонами є складність обліку всіх видів витрат, що підвищує ймовірність помилок.

Директ-костинг – розрахунок витрат заснований на постійних і змінних частинах накладних витрат (маржинальний метод, неповна вартість). Позитивні сторони – можливість гнучкого ціноутворення та оцінки ефективності функціонування окремих підрозділів підприємства. Негативними сторонами є складність віднесення витрат до постійних і змінних, що збільшує ймовірність помилок.

Тимчасові рамки виникнення	Автор (автори)	Назва методу і його коротка характеристика
До другої половини XIX ст.	–	«Котельний» – всі витрати враховуються і розподіляються в рамках певної бази
Друга половина XIX ст.	Джон Матер Фелс і Еміль Гарке	Метод «Фелса і Гарке» – поділ витрат на постійні та змінні
Кінець XIX – початок XX ст.	Джон Манном	Метод «Маннома» – поділ витрат на умовно постійні і умовно змінні
Початок XX ст.	Олександр Гамільтон Черч	Метод «Черча» – розподіл накладних за відпрацьованим машино-годинникам
30-і роки XX ст.	Ф. Тейлор, Г. Емерсон	Стандарт-кост
Середина XX ст.	Джонатан Гаррісон	Директ-костинг
50-і роки XX ст.	Джон А. Хігінс	Центри відповідальності
70-і роки XX ст.	Т. Оно	«Канбан»
Кінець XX ст.	Р. Хауелл і З. Соусі	«Just-in-time (точно в строк)»
Кінець XX ст. – початок XIX ст.	–	Широка гама різноманітних методів управління витратами виходячи з потреб підприємств

Рис. 2. Хронологія розвитку методів управління витратами на підприємстві

Джерело: складено авторами на основі [10]

Абзорпшин-вартість – розрахунок «повної» вартості з урахуванням всіх витрат (постійних і змінних). Позитивні сторони – простота розрахунку. Негативні сторони – труднощі в обліку витрат і розробці заходів оптимізації.

Таргет-костинг – розрахунок цільової вартості при проектуванні нових продуктів або модернізації існуючих. Позитивними аспектами є чітка вартість витрат і прибутку, що полегшує ціноутворення. Негативною стороною є відсутність гнучкості в ціноутворенні.

Кайзен-костинг – розрахунок цільової і кошторисної вартості продукту для поступового зниження собівартості і досягнення цільового прибутку. Позитивні сторони – простота управління формуванням собівартості. Негативні сторони – з урахуванням тільки конкурентних аспектів діяльності підприємства при формуванні собівартості.

Кост-кілінг – максимально швидке зниження собівартості без шкоди для

розвитку підприємства. Позитивні сторони – швидка реакція на зміни ринкової ситуації. Негативні аспекти є вузькою сферою застосування.

ABC-аналіз – формування пулу накладних витрат і їх розподіл відповідно до певних критеріїв (баз розподілу). Позитивні сторони – оптимізація процесів формування і розподілу витрат на підприємстві. Негативними сторонами є складність пошуку правильної бази для розподілу накладних витрат, що призводить до помилок.

CVP-аналіз – спрямований на пошук оптимальних пропорцій між змінними і фіксованими витратами, цінами, обсягами виробництва, що дозволяє ефективно планувати розмір прибутку. Позитивні сторони – враховують значну кількість параметрів при формуванні собівартості і прибутку. Негативні сторони – необхідність враховувати велику кількість постійно мінливих факторів, що призводить до збільшення ймовірності помилок в розрахунках.

Бенчмаркінг витрат – розрахунок собівартості і прибутку на основі порівняння з конкуруючими підприємствами (підприємствами-стандартами). Позитивні сторони – простота і зниження ймовірності помилок в розрахунках. Негативні сторони – складність у виборі підприємства – стандарт і отримання від нього необхідної інформації.

LCC-аналіз – розрахунок собівартості на основі етапів життєвого циклу продукту з урахуванням впливу інфляції через дисконтування грошових потоків. Позитивні результати є точним стратегічним прогнозом витрат. Негативні сторони – слабо застосовні в управлінні операційними витратами.

Метод VCC – розрахунок вартості по ланцюжку формування споживчої вартості. Позитивні сторони – враховують всі аспекти фінансово-господарської діяльності підприємства. Негативні аспекти – застосовуються більше до нових продуктів, яких немає на ринку (вузька сфера застосування).

Метод EVA – формування собівартості з урахуванням внеску окремих підрозділів і груп співробітників підприємства. Позитивні сторони – дозволяє враховувати внесок окремих підрозділів і груп працівників у формування як собівартості, так і прибутку суб'єкта господарювання. Негативні сторони – помилки в обліку внеску підрозділів і груп співробітників в кінцевий фінансовий результат підприємства.

Метод ТОС – це формування собівартості з урахуванням ресурсного потенціалу підприємства. Позитивні сторони – враховується управління ресурсами при формуванні собівартості і прибутку. Негативними аспектами є необхідність залучення великих обсягів додаткової інформації.

Методом «центрів відповідальності» є розрахунок собівартості на основі поділу виробничого процесу на центри відповідальності (центри собівартості). Позитивні сторони – максимальне покриття витрат підприємства. Негативними сторонами є складність поділу виробничого процесу на центри відповідальності, що підвищує ймовірність помилок в розрахунках.

Метод «канбан» – це формування собівартості з урахуванням раціональної організації виробництва і ефективного управління персоналом. Позитивні

сторони – з урахуванням управлінської складової при формуванні собівартості і прибутку. Негативні сторони – складність застосування і максимально можливі вимоги до управлінського, а також виробничого персоналу.

Метод Just-in-time («якраз вчасно») – формування вартості з урахуванням відхилень від стандартів, в тому числі тимчасових. Позитивні сторони – з урахуванням фактору часу при формуванні собівартості і прибутку підприємства. Негативні сторони – складність застосування на ряді підприємств і високі вимоги до організації виробничого процесу.

Характеристики методів управління витратами показали значну їх кількість і великі відмінності між деякими методами, що ускладнює їх вибір сучасними підприємствами. Щоб полегшити підбір таких методів, необхідно застосувати їх класифікацію. Ось нижче:

1. Сфера застосування:

– для будь-яких підприємств (стандарт-кост, директ-костинг, кайзен-костинг);

– для окремих підприємств, які перебувають у конкретній фінансово-економічній ситуації (кост-кілінг, бенчмаркінг витрат, LCC-аналіз).

2. Використовувана інформація:

– стандартна інформація (стандарт-кост, директ-костинг, абзорпшин-костинг);

– додаткова інформація (бенчмаркінг витрат, LCC-аналіз, метод ТОС).

3. Облік внеску підрозділів і персоналу:

– без урахування такого внеску (метод VCC, CVP-аналіз, ABC-аналіз);

– з урахуванням таких внесків (канбан, Just-in-time ("вчасно"), метод EVA).

Наведена вище класифікація може бути доповнена виходячи з цілей дослідження і особливостей функціонування підприємств на сучасних ринках товарів (робіт, послуг).

Висновки. У статті визначено сутність методів управління витратами на основі семантичного аналізу терміна «метод управління витратами» з використанням ряду економічних термінів для формування його структури, а також визначення місця методів управління витратами в системі управління витратами на сучасному підприємстві. Окремо наведено короткий опис найбільш поширених методів управління витратами у фінансово-господарській діяльності суб'єктів господарювання із зазначенням їх позитивних і негативних сторін. На основі перерахованих вище характеристик була розроблена і запропонована класифікація методів управління витратами.

Література

1. Адісес І. Стилї менеджменту – ефективні і неефективні. Пер. с англ. М.: Альпіна Бізнес Букс, 2009. 199 с.

2. Андрющенко І. С. Формування системи управління витратами підприємств ресторанного господарства. *Економіка и управление предприятием*. 2015. № 1/5(21). С. 68–72.

3. Великий Ю. М., Прохорова В. В., Сабліна Н. В. Управління витратами підприємства: монографія. Харків: ІНЖЕК, 2009. 192 с.

4. Волошина-Сідей В. В. Механізми управління витратами операційної діяльності на підприємствах харчо-вої промисловості дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04. Миколаїв, 2016. 192 с.
5. Голуб Н. О., Проскурня С. С. Методичні аспекти управління витратами на підприємствах. *Економічні науки. Сер. «Облік і фінанси»*. 2013. Вип. 10(4). С. 156–160.
6. Грицай О. І. Застосування методів управління витратами в інноваційній діяльності підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2011. № 720. С. 9–15.
7. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
8. Живець А. М. Розвиток методів управління витратами. *Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві*. 2014. Вип. 5(10). С. 115–125.
9. Коваленко О. В., Осьмак С. С. Система управління витратами. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_6_053.pdf.
10. Козаченко Г. В. Управління затратами підприємства: монографія. Київ: Лібра, 2007. 320 с.
11. Кретьова А. Ю. Характерні ознаки підприємства як соціально-економічного феномену. *Культура народів Причорномор'я*. 2011. № 215. С. 82–86.
12. Лігоненко Л. Концептуальні засади економічного управління підприємством. *Вісник КНТЕУ. Серія «Підприємництво»*. 2013. № 3. С. 5–17.
13. Погорелов Ю. С. *Природа, рушійні сили та способи розвитку підприємства*: монографія. Харків: АдвАТМ, 2010. 352 с.
14. Пустова І. В. Методи управління витратами в сучасних умовах: ефективність застосування, переваги, недоліки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 11. С. 39–42.
15. Рибачук-Ярова Т. В. Управління витратами: сучасні підходи та необхідність вдосконалення. Тези доп. Х ювілейної Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 130-річчю НУХТ «Проблеми економіки України в сучасних умовах» (23–24 травня). К.: НУХТ, 2014. С. 30–31.
16. Ростовська Г. В. Огляд методів управління витратами. *Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. 2011. № 3(24). С. 222–228.
17. Чічуліна К. В., Король І. В. Сучасні методи управління витратами підприємства. *Scientific journal «Economics and finance»*. 2016. Р. 154–158.
18. Шевчук О. Еволюція наукових підходів до управління витратами. *Вісник КНТЕУ. Серія «Облік та аудит»*. 2009. № 3. С. 77–84.
19. Шоробура І. М. *Менеджмент: навчальний посібник*. Хмельницький, 2014. 456 с.
20. Шутько Т. І. Економічна сутність управління витратами підприємства. *Ефективна економіка*. 2014. № 12. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3681>.
21. Якупов В. В. Методологія і методика педагогічного дослідження. Режим доступу: http://eduknigi.com/ped_view.php?id=67.
22. Яркіна Н. М. Управління підприємством як економічна категорія (теоретичні аспекти). *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво»*. 2014. № 1(76). С. 130–136.
23. Vodenstab С. J. How many inventory turns should I get? Режим

доступа: <http://www.effectiveinventory.com>.

24. Schreiberfeder J. R. A newlook at safety stock. Режим доступа: <http://www.effectiveinventory.com>.

References

1. Adizes, I. (2009). *Management styles – effective and ineffective*. Kyiv.: Alpina business books, 2009. 199 p. (in Ukrainian)
2. Andryushchenko, I. S. (2015). Formation of cost management system of restaurant enterprises. *Economics and enterprise management*, 2015, no 1/5 (21), pp. 68–72. (in Ukrainian)
3. Velikii, Y. M., Prohorova, V. V., Sablina, V. V. (2009). *Management of enterprise costs*. Kharkiv: INZHEK, 2009. 192 p. (in Ukrainian)
4. Voloshina-Sidey, V. V. (2016). Mechanisms of management of expenses of operational activity at the enterprises of the food industry. Cand. econ. Science dis. Mykolaiv, 2016. 192 p. (in Ukrainian)
5. Golub, N. O., Proskurnya, S. S. (2013). Methodical aspects of cost management in enterprises. *Economic Sciences. Ser. "Accounting and Finance"*, 2013, no. 10 (4), pp. 156–160. (in Ukrainian)
6. Gritsay, O. I. (2011). Application of cost management methods in the innovative activity of the enterprise. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic"*, 2011, no. 720, pp. 9–15. (in Ukrainian)
7. Economic Code of Ukraine. Access mode: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. (in Ukrainian)
8. Zhyvets, A. M. (2014). Development of cost management methods. *Information technologies in education, science and production*, 2014, no. 5 (10), pp. 115–125. (in Ukrainian)
9. Kovalenko, O. V., Osmak, S. S. (2019). Cost management system. Access mode: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_6_053.pdf. (in Ukrainian)
10. Kozachenko, G. V. (2007). *Enterprise cost management*. Kyiv Libra, 2007. 320 p. (in Ukrainian)
11. Kretova, A. Y. (2011). Characteristic features of the enterprise as a socio-economic phenomenon. *Culture of the peoples of the Black Sea region*, 2011, no. 215, pp. 82–86. (in Ukrainian)
12. Ligonenko, L. (2013). Conceptual principles of economic management of the enterprise. *Bulletin of KNTEU. Entrepreneurship series*, 2013, no. 3, pp. 5–17. (in Ukrainian)
13. Pogorelov, Yu. S. (2010). *Nature, driving forces and methods of enterprise development*. Kharkiv: AdvAtm, 2010. 352 p. (in Ukrainian)
14. Pustova I. V. (2013). Methods of cost management in modern conditions: the effectiveness of application, advantages, disadvantages. *Investments: practice and experience*, 2013, no. 11, pp. 39–42. (in Ukrainian)
15. Rybachuk-Yarova, T. V. (2014). Cost management: modern approaches and the need for improvement. Proc. of 10th anniversary International scientific-practical conference dedicated to the 130th anniversary of NUHT “Problems of Ukraine's economy in modern conditions”. K.: NUHT, 2014, pp. 30–31. (in Ukrainian)
16. Rostov, G. V. (2011). Review of cost management methods. *Bulletin of the Donbas State Machine-Building Academy*, 2011, no. 3 (24), pp. 222–228. (in Ukrainian)
17. Chichulina, K. V., Korol, I. V. (2016). Modern methods of enterprise cost

management. *Scientific journal «Economics and finance»*, 2016, pp. 154–158. (in Ukrainian)

18. Shevchuk, O. (2009). Evolution of scientific approaches to cost management *Bulletin of KNTEU. Accounting and Auditing Series*, 2009, no. 3, pp. 77–84. (in Ukrainian)

19. Shorobura, I. M. (2014). *Management*. Khmelnytsky, 2014. 456 p. (in Ukrainian)

20. Shutko, T. I. (2014). Economic essence of enterprise cost management. *Effective economy*, 2014, no. 12. Access mode: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3681>. (in Ukrainian)

21. Yakupov, V. V. (2019). Methodology and methods of pedagogical research. Access mode: http://eduknigi.com/ped_view.php?id=67. (in Ukrainian)

22. Yarkina, N. M. (2014). Enterprise management as an economic category (theoretical aspects). *State and Regions. Economics and Entrepreneurship Series*, 2014, no. 1 (76), pp. 130–136. (in Ukrainian)

23. Bodenstab, C. J. (2018). How many inventory turns should I get? Access mode: <http://www.effectiveinventory.com>.

24. Schreiberfeder, J. R. (2018). A newlook at safety stock. Access mode: <http://www.effectiveinventory.com>.

Аннотация

Пархоменко Л. А., Загороднюк О. В., Длугоборская Л. В.

Методы управления затратами на предприятии

В статье на основе семантического анализа (термины «затраты», «менеджмент», «управление затратами», «предприятие», «управление затратами на предприятии», «метод») и определения места методов управления затратами в Система управления затратами на предприятии такие методы управления. Приведена хронология развития методов управления затратами на предприятии и их характеристики. Отдельно разработана и предложена классификация методов управления затратами хозяйствующих субъектов.

Кризис национальной экономики, охвативший двенадцать лет, существенно изменил подходы отечественных предпринимателей к управлению. Проблемы с продажами, убыточная деятельность требовали сосредоточения внимания на антикризисном управлении (антикризисном финансовом менеджменте), контроле за убытками, поддержании стабильного уровня прибыли, что достигалось в первую очередь за счет управления затратами.

Цель статьи – на основе критической оценки научных разработок в области управления затратами определить сущность, охарактеризовать и разработать классификацию методов управления затратами на предприятии.

Теоретической и методологической основой исследования послужили работы отечественных и зарубежных ученых, ведущих ученых и практиков в области управления затратами на предприятии. В процессе исследования использовались общетеоретические методы. Системный метод использован при изучении теоретических аспектов в области управления затратами. Методом анализа были изучены наиболее популярные методы управления затратами и их хронология развития. С помощью абстрактно-логического

метода – обоснованы и представлены выводы и предложения по совершенствованию методов управления затратами на предприятиях Украины.

В статье определена сущность методов управления затратами на основе семантического анализа термина «метод управления затратами» с использованием ряда экономических терминов для формирования его структуры, а также определено место методов управления затратами в системе управления затратами на современном предприятии. Краткое описание наиболее распространенных методов управления затратами в финансово-хозяйственной деятельности хозяйствующих субъектов с указанием их положительных и отрицательных сторон. На основании вышеперечисленных характеристик была разработана и предложена классификация методов управления затратами.

Ключевые слова: затраты, классификация, метод управления затратами, предприятие, управление затратами.

Annotation

Parkhomenko L. A., Zagorodniuk O. V, Dlugoborska L. V.

Methods of cost management at the enterprise

In the article on the basis of semantic analysis (the terms "costs", "management", "cost management", "enterprise", "cost management in the enterprise", "method") and determining the place of cost management methods in the cost management system at the enterprise such management methods. The chronology of development of methods of management of expenses at the enterprise and their characteristics is resulted. The classification of cost management methods of business entities is developed and proposed separately.

The crisis of the national economy, which covered a period of twelve years, significantly changed the approaches of domestic entrepreneurs to management. Problems with sales, unprofitable activities required a focus on crisis management (crisis financial management), loss control, maintaining a stable level of profit, which was achieved primarily through cost management.

The purpose of the article – based on a critical assessment of scientific developments in the field of cost management to determine the essence, characterize and develop a classification of cost management methods in the enterprise.

The theoretical and methodological basis of the study were the works of domestic and foreign scientists, leading scientists and practitioners in the field of cost management in the enterprise. General theoretical methods were used in the research process. The system method was used in the study of theoretical aspects in the field of cost management. The method of analysis was used in the study of the most popular methods of cost management and their chronology of development. With the help of abstract-logical method – substantiated and presented conclusions and proposals for improving methods of cost management in Ukrainian enterprises.

The article defines the essence of cost management methods based on semantic analysis of the term "cost management method" using a number of economic terms to form its structure, as well as determining the place of cost management methods in the cost management system in modern enterprise. A brief description of the most common methods of cost management in the financial and economic activities of economic entities, indicating their positive and negative sides. Based on the above

characteristics, a classification of cost management methods was developed and proposed.

Key words: costs, classification, cost management method, enterprise, cost management.

УДК 658.012.2

DOI 10.31395/2415-8240-2021-99-2-81-94

СТРАТЕГІЯ ІННОВАЦІЙ ЯК ЗАСІБ УПРАВЛІННЯ ТА РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

А. О. РЕВУЦЬКА, кандидат економічних наук

А. П. БУРЛЯЙ, доктор економічних наук

Л. В. СМОЛІЙ, кандидат економічних наук

Уманський національний університет садівництва

У статті надано характеристику особливостей сучасного бізнесу. Обґрунтовано актуальність дослідження взаємозв'язку стратегії й управління бізнесом. Наведено сучасні трактування понять «стратегія», «стратегічне управління», «бізнес», «конкурентний потенціал бізнесу», «стратегія інновацій». Описано узагальнену класифікацію стратегій, що використовують на практиці для ефективного управління бізнесом та його розвитку. Визначено потенційні можливості стратегії інновацій щодо формування конкурентних переваг бізнесу в умовах глобалізації. Наведено стратегічні інноваційні заходи щодо забезпечення конкурентоспроможності підприємств. Формалізовано аналогову модель забезпечення конкурентного потенціалу бізнесу за рахунок реалізації стратегії інновацій в умовах глобалізації економіки держави. Рекомендовано напрями дальших досліджень. До них віднесені: аналіз впливу стратегій на процес управління бізнесом, оцінка ефективності використання стратегій для результативного управління бізнесом і вибір пріоритетних стратегій для ефективного управління бізнесом.

***Ключові слова:** стратегія, бізнес, управління, розвиток, стратегія інновацій, глобалізація, інновації, конкурентоспроможність, бізнес-психологія, економічна психологія, стратегічне управління бізнесом.*

Постановка проблеми. Організувати означає упорядкувати щось навколо певного системо-формуючого фактору за допомогою певного засобу. Для організації ефективного бізнесу та забезпечення його розвитку такими ключовими факторами-імперативами в сучасній глобалізованій економіці, на наш погляд, виступають інновації, а засобами – стратегії. Однак, українські підприємства, на жаль, не закладають в свої бізнес-моделі (як способи отримання прибутку від обраного виду діяльності) наукові відкриття й технічні винаходи (як власні, так і запозичені). Тобто у вітчизняних підприємств відсутнє спрямування розвитку бізнесу інноваційним шляхом. Таке спрямування-імператив, на наш погляд, має бути закладене у стратегії, а